

Om opdragelse

Anmeldelse af

Ole Varming, Poul Thomsen,
Søs Bayler og Anna Poulsen.
Opslagsbog om opdragelse
Gyldendal
216 s. Kr. 249,-.

Af Thomas Damkjær Petersen

Bogen giver sig ikke ud for at kunne dække emnet mere end rimeligt er, altså at komme med input på nogle områder som kan være meget komplekse. Jeg vil derfor rose bogen for, på en anderledes måde at komme med gode råd til voksne, der på den ene eller anden måde beskæftiger sig med opdragelse af børn/unge. Det er godt med den lange litteraturliste for dem, der gerne vil have mere kendskab til emnet. Det er ligeledes et godt hensyn til læserne at angive bibliotekernes decimalnummersystem, mens man godt kan savne en henvisning til enkelte bøger under nogle af emnerne. Mens der er en krydshenvisning til andre ord, der kan slås op i bogen.

Opdragelsesspørgsmålet har der altid været meget stor interesse for fra såvel professionelle pædagoger/lærere/psykologer som fra almindelige forældre. Niveauet i bogen svinger en del mellem at være meget teoretisk til at være mere dagligdags.

Eksempevis opslaget "køn". Her forsøges på meget kort plads en historisk udvikling på forskellen mellem drenge og pigers socialisering til samfundet i forholdet til kønnet. Citat "Pigerne sammen er dyader (to og to), samværet er præget af intimitet,

samvær og kommunikation. For drenge forekommer et hierarki, de er mange sammen, optaget af noget bestemt sammen (fx fodbold), og den, der er bedst, har den højeste hierarkiske placering. Dette er en beskrivelse af de store børns leg, men de samme strukturer kan genfindes i de mindre børns leg og samvær."

"Køn" er et meget stort emne, så det er nok er en overvejelse værd, om det burde være nævnt i en sådan opslagsbog. Det vil altid være forfatterens valg, men begrundelsen er ikke indlysende for hvad skal med og hvad skal ikke med.

Det har ikke været nemt at finde de 101 ord/begreber der skulle med i bogen. Alene her ligger en udvælgelse som er meget vanskelig.

Flere steder kommer forfatterens synspunkter frem. Under overskriften "Sammenhæng og sammenhængsløshed" fortæller forfatterne, at de synes, at pædagoger og lærere får for lidt i løn! Citat:

"Det vides blandt andet fra et par store engelske skoleundersøgelser, at den ethos, dvs det sæt af dominerende værdier, holdninger og normer, der udvikles på en skole,

har afgørende betydning for, om skolen fremmer eller forsinker elevernes udvikling. Desværre afspejles denne betydning af de professionelle opdragere ikke i samfundets værdisætning af og respekt for dem. Den afspejles ikke i lønnen, som selvfølgelig burde ligge på et meget højere niveau, når man tænker på opgavens vigtighed.”

Bogen er altså ikke en objektiv opslagsbog om ord/begreber omkring opdragelse. Der kommer også holdninger fra forfatterne frem i løbet af de forskellige forklaringer, hvilket må siges at være i orden, da emnet er så komplekst, at det ville virke unaturligt, hvis der ikke kom holdninger frem i forbindelse med bogens forskellige forklaringer.

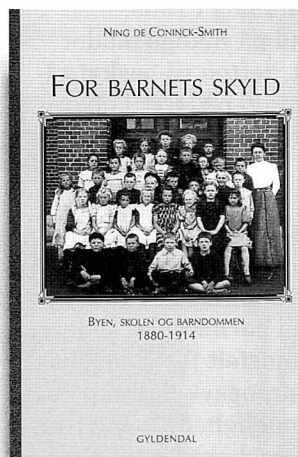
Målgruppen for bogen angives at være alle, der har eller skal have med børn og unge at gøre: forældre, medlemmer af forældre- eller skolebestyrelser og lærer- og pædagogstuderende. Mit indtryk er, at bogen primært henvender sig til professionelle og ikke almindelige forældre.

Alt i alt en bog som godt kan gøre gavn for den gruppe, der vil vide mere om opdragelse og en masse andre begreber, der dækker sig ind under denne overskrift.

De konkrete oplysninger i bogen er i god overensstemmelse med lovgivningen på områderne, og forfatterne har gjort sig umage med at kende til lovgivningen på mange områder, der har noget med børn, opdragelse, institutioner osv at gøre. En god hånd- og opslagsbog, men ikke velegnet til at læse fra ende til anden. Hvorimod der kan gemme sig guldskatte under overskrifter som ikke er til at gætte på forhånd.

Thomas Damkjær Petersen er formand for Skole og Samfund

For barnets skyld

Anmeldelse af

Ning de Coninck-Smith:
For barnets skyld. Byen, skolen og barndommen 1880-1914.
Gyldendal, 2000
448 sider. Indb. kr. 375,-.

Af Søren Kolstrup

Langt flere end tidligere fik adgang til viden og uddannelse i tiden omkring år 1900. Det er den ene hovedpointe i Ning de Coninck-Smiths disputats "For barnets skyld". Langt mere nyskabende er imidlertid forfatterens anden hovedkonklusion: at barndommen ikke blot blev forbeholdt borgerskabets børn, men i langt højere grad end tidligere udbredt til brede lag i samfundet. Et arbejdsfrit liv og læring blev ikke blot normen for de få, men for de mange – ifølge Ning de Coninck-Smith.

At barndommen udgør et særligt livsafsnit er ikke en epokegørende nyopdagelse. Den franske kulturhistoriker Philippe Ariès har allerede tidligere dateret barndommen som et særligt livsafsnit til det 15.-16. århundrede. Det springende punkt er imidlertid, hvornår man under danske himmelstrøg kan påvise, at ide blev omsat i et socialt handlingsprogram. Hvornår manifesterede ideen om barndommen som et særskilt livsafsnit sig i praksis? Ning de Coninck-Smith argumenterer energisk for tiden omkring 1900 som et afgørende vendepunkt.

Forfatteren søger både at afdække ideudvikling og praksis samt spillet mellem ideal

og virkelighed i skole og hjem. Vi hører om den nye progressive norm: At børn skulle behandles som børn, ikke som voksne. En af tidens reformpædagoger, Sofus Bagger, udtrykte således i et indlæg i 1909:

”Man har i nyere tid på mange måder hævdet barnets ret, retten til beskyttelse, retten til oplysning, retten til opdragelse. Vi må gå videre og hævde barnets ret til leg”.

Reformpædagogerne insisterede på, at barndommen havde sin egen værdi, at barnets leg og selvvirksomhed rummede uanede og uprøvede potentialer for den menneskelige livsfylde både i barndom og senere. Barnet blev et genstandsfelt for videnskaben. Det gælder for børnepsykologer, pædagoger og læger i almindelighed. Den naturalistiske forestilling om barnets selvopdragelse og selvdisciplin måtte imidlertid hele tiden kappes med ældre, ofte religiøse strømninger, hvor arvesyndsprægede forestillinger dominerede. Her huserede tanken om menneskets dyriske sider, hvis rå og brutale kræfter måtte aves med spansk-røret.

Det er Coninck-Smiths fortjeneste at have overvejet, hvordan disse ideer blev omsat i praksis og hvordan skole og forældre tilpassede sig den nye tid og dermed foretog en ny tilslibning af ideerne.

Forfatterens metode er to leddet

For det første. Tre danske provinsbyer, nemlig Esbjerg, Nakskov og Holbæk udvælges for en nærmere undersøgelse. Alle tre byer var efter datidens målestok præget af progressive strømninger. De to første var domineret af en stor arbejderbefolkning og en hurtig fremvoksende arbejderbevægelse, hvor Socialdemokratiet tidligt vandt flertal, i Esbjerg i 1905, i Nakskov i 1913, medens Holbæk i højere grad var præget af et frisindet byborgerskab, hvor de radikale fik fodfæste.

For det andet. Tre livsområder nemlig barnets tid, barnets krop og barnets rum sættes i focus. Fra 1890'erne til Den første Verdenskrig steg skolens krav på børnenes tid. Hvor arbejdet tidligere kom i første række blev vægten nu ifølge Coninck-Smith lagt på leg og læring. Ikke mindst gennem

en lempelig administration af gældende lovgivning blev de nye fordringer til barn og familie omsat til virkelighed. Forældrene blev udsat for mulkter – der skulle betales mindre bøder i tilfælde af forsømmelse – men skolerne gav trods alt rum for begrænset børnearbejde. Hvad angår barnets krop blev århundredet præget af pionerer, der sloges for skolebespisning, sundhedslære, friluftskoler, skoletandlæger og skolelæger, der prøvede at tage hånd om børnenes helbred. Tidligere tiders filantropi blev i stigende grad afløst af skattefinansierede, forebyggende foranstaltninger. Endelig påpeger forfatteren, at de fysiske rammer omkring børnene blev udvidet. Der blev oprettet fritidshjem, skolehaver, feriekolonier, legepladser og nye skolebygninger med lys og luft så dagens lys. Som erstatning for 1800-tallets massive røde kasernes skole opstod således en pavillonskolebevægelse, der krævede terrænfølsomme lyse og luftige bygninger. Man kan let få den opfattelse, at der i begyndelsen af 1900-tallet opstod en helt ny demokratiets og humanismens epoke. Forfatteren er dog nøgtern nok til at påpege, at der også var en virksom forbudspædagogik, hvor børn blev trængt bort fra gaden af hensyn til borgerstandens almene krav om respektabilitet, hvor arbejderknægten måtte slås hårdt for sin plads i den hjemlige gade, både i forhold til egne kammerater og alle dem i nabogaden.

Ning de Coninck-Smith har på overbevisende måde dokumenteret, at perioden fra midten af 1890'erne og frem til Den første Verdenskrig introducerede en ny strømning, der satte barnet i centrum. Ét er imidlertid at pege på en ny tendens i samfundet i form af et ændret syn på barnet, nye pædagogiske ideer, en uprøvet pædagogisk praksis og en epokegørende omhu for barnets liv og rum, noget ganske andet at fastslå eksistensen af en ændret norm for de mange. At den borgerlige barndom blev virksom for de fleste. Noget sådant anser denne anmelder for yderst tvivlsomt. I så henseende kommer Coninck-Smiths optik med focus på tre helt specielle danske byer til kort. Først langt senere med den bragende højkonjunktur fra 1950'ernes slutning, hvor land blev til by, skabtes fuldt ud – skriver fuldt ud – de materielle forudsæt-

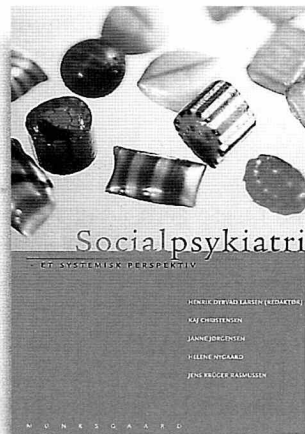
ninger for århundredskiftets frontløbere.

Forfatterens største fortjeneste er dog den metodiske tilgang: Skal vi gennemskue den skole- og socialpolitiske udvikling fordrer dette, at kvantificerede metoder suppleres med en bred kulturhistorisk tilgang, hvor der med inspiration fra den historiske antropologi, lægges vægt på hverdagens sociale spændinger og de nære fysiske rammer.

Bogen er et vægtigt bidrag til den historiske forskning, men den har også adresse til alle dem, der vil reflektere over, hvordan vi humaniserer barnets rammer. Den er simpelthen spændende og inspirerende.

Psykatri

– social såvel som dødelig

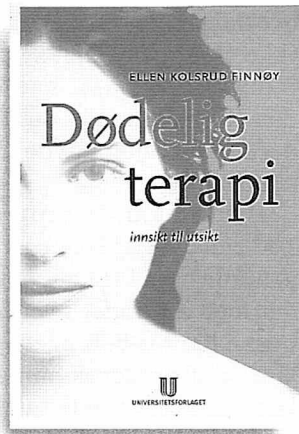
Henrik Dybvad Larsen (red.):

Socialpsykiatri

– et systemisk perspektiv.

Munksgaard.

320 sider.

Ellen Kolsrud Finnøy:

Dødelig terapi.

Innsikt til utsikt.

Universitetsforlaget.

216 sider.

Af Benny Lihme

De fem forfattere til bogen “Socialpsykiatri – et systemisk perspektiv” er alle ansat på Socialpsykiatrisk dag- og døgncenter Nord, en interessant socialpsykiatrisk organisation beliggende i hhv. Holstebro og Lemvig. Bogens redaktør er psykolog og leder af foretagendet, mens de øvrige forfattere er hhv. ergoterapeuter, skolepsykolog og efterskolelærer forskellige steder i organisationen (dag- og døgncenteret Kafferisteriet i Holstebro, døgncenteret Kær-Huset i Lemvig og den spændende arbejdsplads Café Utopia i Holstebro).

At arbejde indenfor socialpsykiatrien forstås som at arbejde med psykosocial rehabilitering af mennesker, der lider af en psykisk sygdom. En ressourceorienteret tilgang, nogle vil kalde det “empowerment”, hvor man ikke kopierer hospitalspsykiatriens symptom- og sygdomsoptagethed, men fokuserer på at udvikle de ressourcer, der er nødvendige for at den sindslidende kan leve et mere selvstændigt liv i samfundet. Slagordsagtigt: *udvikling* når det er muligt, *omsorg* når det er nødvendigt.

Den professionelle profil i arbejdet er *systemisk*, over-